

народу і кожного українця зокрема. Таким за духом, як нам видається, є і краєзнавче дослідження Михайла Павловича Дзедана, що відкриває сучасникам, «олюднює не канонізуючи» свого видатного земляка Івана Макуха, адвоката з Глумача, – міністра ЗУНР.

Володимир Кланчук,
доктор історичних наук, професор

**МОНУМЕНТАЛІЗМ І ДОСТУПНІСТЬ
МИСТЕЦТВОЗНАВЧОЇ РОЗВІДКИ**
*(роздуми над монографією Карась Г.В.
«Музична культура української діаспори
у світовому часопросторі
XX століття»)*

Українська культура, як і національна історія, впродовж багатьох століть зазнавала утисків, гонінь, була об'єктом агресії з метою знищення різноманітних державно-політичних і національних чинників. Вони в особі державних імперських інституцій, громадсько-політичних організацій намагалися як правило звузити ареал функціонування української мови і культури, привити автохтонному населенню переконання в тому, що «української нації нема і не буде», «українська нація – німецька вигадка», «українська мова – південно-східний діалект» іншої справді великої мови сусіднього народу тощо. У другій половині XIX ст. боротьба за українську культуру стає боротьбою за право на національне самоусвідомлення й самовизначення. Особливої гостроти проблема збереження й розвитку національної культури набуває у XX ст. Саме в цей період кінця XIX – першої половини XX ст. відбувається активний процес формування української діаспори – компактного проживання доволі чисельної кількості українського національного елемента за межами його автохтонної території.

Монографія знаної вченої, мистецтвознавця, творчого працівника Ганни Карась «Музична культура української діаспори у світовому часопросторі XX століття» присвячена, в тому числі, і дослідженню проблеми місця та ролі західної української діаспори у процесі збереження та примноження національної культури.

Об'ємна за розмірами, монографія є, на нашу думку, такою ж глибокою за кількістю опрацьованого джерельного, історіографічного матеріалу. Вченій вдалося вивчити і ввести до наукового обігу

чимало досі невідомих широкому науковому загалу нових джерел з архіву, бібліотек, приватних збірок України, Канади, США, Словаччини, Польщі, Франції, Чехії, Федеративної Республіки Німеччини.

На дев'ятисот двадцяти шести сторінках книги автор розгортає розлогу розповідь, перемижуючи її аналітичними розвідками, констатаціями і новими висновками. Цілком погоджуємося з нею у тому, що світ побачило наукове видання, яке присвячене розробці одного з найбільш перспективних напрямків гуманітарних наук – українського музичного діаспорознавства.

У вступі вчена чітко визначила актуальність теми, об'єкт і мету дослідження, переконливо обґрунтував хронологічні рамки та територіальні межі дослідження. Поставлені завдання вирішувалися нею на основі універсальних принципів наукового пізнання. Методологічною основою наукового пошуку стали принципи історизму та об'єктивності. Для досягнення мети дослідниця застосувала комплекс методів, що є традиційними в історичному дослідженні: загальнонаукові і спеціальні історичні методи пізнання. Пріоритетне місце у групуванні джерельного матеріалу посів проблемно-хронологічний принцип, який, і на наш погляд, є оптимальним для вирішення завдань дослідження. Комплексне застосування універсальних принципів і спеціальних методів наукового пізнання дозволило ґрунтовно осмислити об'єкт дослідження, уникнути тенденційності й упередженості.

Автор монографії творчо підійшла до розгляду творчого доробку попередників, охарактеризувала його наукову вартість, визначила рівень розробленості проблеми. Цілком умотивованим видається висновок вченої про те, що, незважаючи на об'ємність історіографії з дотичної проблематики, цим виданням формується фундаментальна джерельна база для всебічного вивчення генези та розвитку

музичної культури українців західної діаспори. Дослідницькі завдання, винесені Г. Карась серед пріоритетних, сформульовані таким чином, аби заповнити прогалини в сучасній вітчизняній науці з проблеми.

Пізнавальними, глибокими, багатими на фактичний емпіричний матеріал є розділи дослідження, присвячені ролі культурно-політичних, просвітницьких об'єднань діаспори у розвитку її культурного життя, ролі церкви у цьому процесі, становленню і розвитку виконавського вокального, хорового мистецтва, традиційного й аматорського музикування, академічного інструментального виконавського мистецтва, а також ролі музичного театру в національному культуротворенні. Відмінною рисою майже кожного з підрозділів праці, окрім безумовно наукового аналізу й систематизації викладу, є також, на нашу думку, використання одного з прийомів, притаманного зарубіжним вченим – запровадження одного з параграфів, яким автор вводить читача у проблематику. Виклад матеріалу в такому стилі дозволяє автору досягти не лише суто дослідницьких завдань, а й зробити більш доступною, зрозумілою як саму проблему, так і викладений в книзі матеріал для пересічного читача.

При цьому слід зауважити, що сама монографія розрахована, так нам видається, все ж на читача підготовленого. Це не означає, що той, хто вивчатиме працю Г. Карась, мусить бути доконче вузьким спеціалістом у галузі мистецтвознавства, чи ще вужчим – музикознавцем. Але він повинен орієнтуватись у культурологічних професійних термінах, визначеннях, знати жанрові особливості музичних чи хорових творів, бути обізнаним у стилях, притаманних для музичного мистецтва загалом, і домінуючих у національній культурі ХХ ст., – зокрема. І це, вважаємо, один з позитивів праці, яка таким чином стимулює зацікавленого читача до поглиблення набутих раніше знань та збагачення знання новими.

Особливої уваги заслуговує, на наше переконання, характеристика джерельної бази. Про широту і глибину джерельної бази дослідження свідчить констатація: автором зафіксовано у списку використаних джерел та літератури 4689 одиниць! Така бібліографія сама по собі заслуговує на окреме видання, цікаве широкому колу вчених. Дослідниця уважно ставиться до кожного джерела, групуючи їх за типами і видами. Відмітимо також як одну з важливих позитивних рис наукової розвідки використання автором як історичних джерел музичних творів на електронних носіях, названих нею узагальненням «дискографія». Слід зауважити, що сучасна історична наука, зокрема, історичне джерелознавство, лише наближається і робить перші спроби у описуванні, вивченні та науковому застосуванні такого типу джерел. З цієї точки зору використання Ганною Карась дискографічного матеріалу є безумовною родзинкою й перевагою.

Загалом монографія Івано-Франківської вченої, мистецтвознавця Г.В. Карась цілком заслуговує на увагу зацікавленого читача. А з точки зору внеску у вітчизняну науку – є безцінною аналітичною працею, що розкриває маловивчену проблему ролі української діаспори у збереженні національної культури. Не маємо сумніву в тому, що саме дослідження стане вагомим підґрунтям для наступних поколінь, тією відправною точкою, яка часто ставатиме початком і стимулом до нових наукових досліджень майбутніх мистецтвознавців, істориків культури, культурознавців.

Володимир Великочий,
доктор історичних наук, професор